

PER INGESMAN: *Ærkesædets godsadministration i senmiddelalderen*. (Skånsk senmedeltid och renässans. Skriftserie utgiven av Vetenskaps-Societeten i Lund 12) Lund University Press 1990. 10 upag. sider + 392 s., ill.

Denne bog er en udgivelse af en del af Per Ingemans prisopgaveafhandling, der i 1982 blev belønnet med Aarhus Universitets guldmedalje. Forfatterens forord er dateret 17. september 1986, men det fremgår af litteraturlisten, at han har kunnet inddrage litteratur, som er udkommet op til et par år senere, så måske har værket ikke været helt så længe undervejs, som det kunne se ud. Den sene fremkomst af nærværende anmeldelse skyldes hverken tidsskriftets redaktion eller anmelderen.

Per Ingeman er velkendt blandt danske middelalderhistorikere som en skarp-sindig og produktiv kirkehistoriker, med kirkens administration som sit felt. I denne henseende er han tydeligt én af Troels Dahlerups elever, og bogen er den fyldigste udgivelse, vi har set fra denne kreds. Siden har Ingeman fortsat sine studier over ærkesædets institutionshistorie, hvilket har resulteret i flere mindre afhandlinger, selvom hans licentiaatafhandling om den lundensiske kapitelsgejstlighed fra 1985 ikke er udgivet.

Der er tale om en imponerende grundig undersøgelse af det danske ærkebispedømmes godsadministration i senmiddelalderen, dvs. perioden ca. 1400-1536. Ingeman har sat sig for dels at redegøre for administrationens opbygning og funktion, dels at undersøge rekrutteringen af de godsadministrative embedsmænd og lensmænd for derved at bidrage til diskussionen om lavadelens krise i senmiddelalderen. Til disse formål har han gennemarbejdet et omfattende materiale af både trykte og utrykte kilder. Ikke-skriftlige kilder indgår i et langt mindre omfang, men er dog inddraget. Ingeman har ofte demonstreret, at han er godt hjemme i heraldikken, som da også er en nødvendig hjælpedisciplin, når han skal udrede embedsmændenes slægtsmæssige baggrund. Anmelderen kan ikke påpege mere end et par uudnyttede kilder. Den vældige proviantbygning på Hammershus er en interessant ikke-skriftlig kilde, som, hvis der blev redegjort præcist for tidspunktet og omstændighederne omkring dens opførelse, måske kunne bidrage til vor viden om den ærkebiskoppelige administration af Bornholm. Ingeman har for Bornholms vedkommende bl.a. været nødt til at gå til Bornholms jordebog 1598-99, men der er med tilbageleveringen af Lübecks arkiv dukket ikke ubetydelige mængder arkivalier op fra perioden 1525-76, da Bornholm var pantsat til denne by. Bl.a. findes der regnskaber så langt tilbage som til 1550'erne, og muligvis 1540'erne. Dette materiale er dog først dukket op efter udgivelsen af Ingemans bog, så han kan ikke lastes for ikke at have udnyttet det. Nyfundet er her omtalt alene for at vise, at det måske vil muligt at nå længere på dette felt.

Forfatteren har delt sin fremstilling i to dele: administrationssystemet og administrationspersonalet. Vedrørende administrationssystemet vises det, at ærkesædets gods dels administreredes direkte under Lundegård, dels under syv andre selvstændige forvaltningscentre. Disse var slottene Näsbyholm, Åhus, Elleholm og Hammershus, og gårdene i Borgeby, Flyinge og Värpinge. Det hallandske gods var normalt bortforlenet. Der redegøres udførligt, men overskueligt, for administrationsapparatets opbygning og funktion. Det bidrager stærkt til overskueligheden (og letter anmelderens arbejde), at forfatteren lader hvert kapitel munde ud i en sammenfatning, ligesom fremstillingen understøttes

af de mange afbildninger af de regnskaber, der analyseres i teksten. Undersøgelsen af personalets sammensætning viser, at embedsmændene i alt overvejende grad var lavadelige. Kun ærkebiskop Jens Brostrup (1472-97) synes at have favoriseret sine slægtninge. Udviklingen gik mod stadig større centralisering af godsadministrationen og stadig færre lavadelige embedsmænd. Ingesmans bog bekræfter således den fremherskende opfattelse af den sidste del af senmiddelalderen som en krisetid for den danske lavadel.

Anders Leegaard Knudsen

Schleswig-Holsteinische Regesten und Urkunden. Band 14: Urkundenbuch des Bistum Lübeck. Band 3: 1439-1509. Bearb. von W. PRANGE. (= Veröffentlichungen des Schleswig-Holsteinischen Landesarchiv 45). Neumünster, Wachholtz Verlag, 1995. 806 s.

Beundringsværdigt hurtigt er tredje bind af denne serie fulgt efter de første to. Da udgiveren har valgt at lade udgaven følge de lybske bispers embedsår, starter dette bind efter Johannes Scheles død i september 1439 og slutter med Wilhelm Westfals død sidst i 1509. Et kort forord beretter om arbejdets vanskeligheder og den videre plan med serien. Det er meningen, at fjerde bind skal omfatte diplomerne indtil Reformationen samt tekster, der ikke har diplomkarakter. Ifølge udgiveren er arbejdet med dette bind allerede langt fremme. Udgavens tredje bind har samme høje kvalitet som det nærmest foregående. Første bind var som bekendt et genoptryk af Wilhelm Leverkusens udgave fra 1856. Sted- og personregistre må så følge i et femte bind, hvorom der dog ikke er nævnt noget i nærværende bind. Beslutningen om at udskyde udarbejdelsen af et fællesregister til sidst, i stedet for at forsyne hvert bind hermed (således som det havde været Leverkusens plan i midten af forrige århundrede) kan synes dristig i betragtning af de problemer og forsinkelser, der kan opstå undervejs. Den hurtige udgivelsestakt retfærdiggør dog i mine øjne beslutningen, selvom det ikke lader sig nægte, at brugeren først får den fulde nytte af denne fine publikation den dag, registret foreligger.

Anders Leegaard Knudsen

FINN FUGLESTAD (og Morten Løtveit og Anne Kathrine Eian): Latin-Amerikas og Karibiens historie. Cappelen Akademisk Forlag, Oslo, 1994. 347 s. 248 norske kroner.

Som underviser ved universitetet i Oslo har Finn Fuglestad følt et stærkt behov for en grundbog på et nordisk sprog om Latinamerikas historie. Nu har han så selv skrevet den – med assistance af Anne Kathrine Eian, som har forfattet indledningskapitlet om de geografiske forhold, og Morten Løtveit, som har taget sig af slutkapitlet med historien efter 1930.

Fremstillingen er meget engageret og velskrevet. Den lægger især vægt på